

Az 1956. évi forradalom és szabadságharc

– vetíthető oktatási segédanyag –

Keglevich Kristóf

*Budapesti Fazekas Mihály
Gyakorló Általános Iskola
és Gimnázium*

Budapest, 2017

1. Előzmények – 1956 nyara és ősze

a) külpolitika

- 1955: osztrák államszerződés → a Szovjet Hadsereg kivonul Au-ból
- 1956. febr.: SZKP XX. kongresszusa, Hruscsov beszéde
→ a sztálinizmus, a személyi kultusz elítélése
- 1956. jún.: poznań-i (Lo.) munkásfelkelés
→ vérbe fojtják, de a sztálinista pártvezetést leváltják

b) belpolitika

- 1953. júl. – 1955. ápr.: Rákosi helyett Nagy Imre a miniszterelnök
↳ visszarendeződés; NI-t kizárják a pártból
a pártellenzék tekintélyes alakja lesz
csendben van, tanulmányokat ír
- 1955. ápr. – 1956. okt. 24.:
Hegedűs András a miniszterelnök, első helyettese Gerő Ernő
- 1956 nyara: látszólagos változás:
szovjet vezetők → Rákosi helyett Gerő az MDP főtitkára

- a pártvezetésbe visszakerül számos börtönben ült kommunista, pl. Kádár és Marosán
- 1955: Petőfi Kör – nyilvános viták
- Hruscsov kérésére Mo rendezzi a kapcsolatait Jugoszláviával
 - Rajk L. rehabilitálása és újratemetése (1956. okt. 6.); kb. 200 ezer ember, rendszerellenes tüntetés

2. A forradalom kitörése

a) 1956. október 22. (hétfő) – MEFESZ 16 pontja

(Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége)

- NI legyen a kormányfő
- alakuljon új pártvezetés
- a szovjet csapatok kivonása
- a koncepciós perek felülvizsgálata, felelősségre vonás
- választójogi, gazdasági, reformok

b) 1956. október 23. (kedd)

– **du. 3 óra – Petőfi-szobor** →

– **Bem tér:** kb. 50 ezer ember tüntet

↳ **eredetileg Lengyelország mellett**

„*Nagy Imrét a kormányba,*

Rákosit a Dunába!”

„*Szabadságra szavazunk,*

Kossuth-címert akarunk!”

„*Ruszkik haza!*”

Sinkovits Imre szaval (Nemzeti Dal),

lyukas zászló

– este: **Országház** előtt: kb. 200 ezer ember;

NI beszéde: „Elvtársak!” → „Barátaim!”

– majd: **a Magyar Rádió ostroma / Városliget: a Sztálin-szobor le-**

döntése: csak csizmái maradnak a helyükön, a testet a Blaha Lujza térig viszik, ahol lángvágóval szétdarabolják

megindul a vörös csillagok leverése, a vörös zászlók eltávolítása

*A 8 méter magas és
6 tonna súlyú Sztálin-
szobor 1953-ban*

*1956. október 23. után
(A korábbi Sztálin tér
a pesti humor szerint
Csizma tér lett
– ma Ötvenhatosok tere)*

c) *harc, majd tűzszünet*

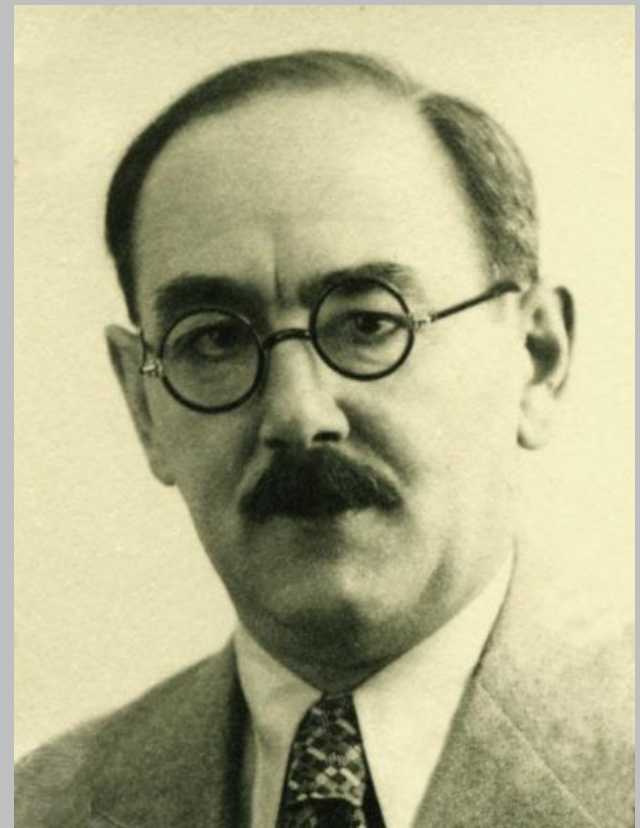
- okt. 23. éjjel: az MDP PB tanácskozik → másnap **Nagy I. min.elnök**
- okt. 23. – mozgósítják az országban tartózkodó szovjet hadsereget

**a beavatkozást Gerő E. kérte,
de a hivatalos levelet Hegedűs A. min.elnök is aláírta**

- okt. 24. hajnalban **meg is kezdődnek a harcok**

jelképes esemény: utóbb Nagy Imre nem hajlandó visszadatálva aláírni a szovjet csapatokat behívó dokumentumot, hanem elfut a szovjet nagykövet előtt

**idő kell, hogy elfogadja:
Magyarországon nem ellenforradalom, hanem nemzeti szabadságharc és demokratikus forradalom zajlik**

– fővárosi felkelőközpontok – városi gerillaharc – pesti srácok

- Széna tér
- Baross tér
- Corvin köz

Iván Kovács László

→ Pongrácz Gergely

fontos stratégiai ponton
benzinkút

Kilián laktanya közelsége

(Maléter Pál ezredes – az
okt. 28-i fegyverszünetig
löveti a civil felkelőket)

- Mester utca
- Móricz Zsigmond Körtér

Σ kb. 90 csoport alakul, 10–15 ezer fegyveres
Molotov-koktél: benzinnel töltött palack

A Kilián laktanya

A Kilián laktanya
és Maléter Pál

- az irányítás egyre inkább kicsúszik az MDP kezéből
- **sortüzek**
- okt. 25.: Kossuth-tér → 100–150 ember †

- okt. 26.: Mosonmagyaróvár → 50–100 fő †
- dec. 8.: Salgótarján → 100–130 fő †
- a vidéki városok is megmozdulnak
sztrájk; munkástanácsok, forradalmi bizottságok alakulnak
- okt. 28.: fordulat!
NI tűzszünetet köt a szovjet csapatokkal
rádiónyilatkozata: nemzeti demokr. forr., tárgyalás a szov-
jet csapatok kivonásáról, Ø ÁVH, többpártrendszer

3. A forradalom győzelme – a hatalom meghátrálása

a) a többpártrendszer újjáéledése

- FKGP, MSZDP, Petőfi Párt (= korábbi NPP)
- MDP → MSZMP **Kádár János vezetésével (okt. 31.)**
- nov. 3.: **koalíciós kormány**

okt. 30. – a Köztársaság téri pártszékház ostroma
→ elszabadulnak az indulatok, a forradalmárok lincselnek → Kádárék erre sokat hivatkoznak később

(másik vád: köztörvényes bűnözők is kiszabadultak a politikai elítéltek mellett)

b) tervek

– okt. 31.: NI beszéde: Mo kilép a Varsói Szerződésből

← tiltakozásként a folytatódó szovjet csapatmozgások miatt

← a forradalmi közvélemény teljes megnyeréséért

– nov. 1.: NI semlegességi nyilatkozata

– nov. 3. este 8 óra:

Mindszenty rádiószózat

*„a bukott rendszer részesei és örökösei
... felelősséget viselnek saját tevékenységükért”*

„mint a katolikus egyház feje ... kijelentem ... nem helyezkedünk szembe a történelmi haladás igazolt irányával”

1945. évi állapotokhoz való visszatérés

4. 1956 külföldön

a) nagyhatalmi érdekek

- USA: nem tekinti Magyarországot potenciális szövetségeseinek
- **okt. 29.: szuezi válság:** Anglia és Franciaország beavatkozik Egyiptomban Izrael érdekében

Moszkva szerint a Ny nem tiltakozhatik, ha a SZU Magyarországon teszi ugyanezt

b) a szovjet támadás előkészítése

- **a szovjet vezetés folyamatosan ülésezik Moszkvában**
- Moszkva megszerzi a legfontosabb kommunista országok hozzájárulását az intervencióhoz (**pl. egyeztet Titoval**)
- nov. 1. este: **Kádár János „eltűnik”** = a szovjet forgatókönyv végrehajtására Moszkvába viszik
- nov. 3.: szovjet-magyar katonai tanácskozás a Parlamentben, majd este Tökölön – itt letartóztatják a diplomáciai mentességet élvező magyar tárgyalódelegációt (Maléter)

5. A forradalom leverése

a) Forgószél hadművelet

- a szovjet csapatok már nov. 1.-jétől körbeveszik a fővárost és a repülőtereket → ez volt a nov. 1-jei semlegességi nyilatkozat oka
- nov. 4-én (vasárnap) hajnalban a világ legerősebb szárazföldi hadserege megindul Mo ellen
- 4 óra: Bp. és a nagyobb városok elleni támadás
- 5.20: NI drámai hangú rádióbeszéde (álmából verték fel):

Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével.

valójában a magyar honvédség nem állt harcban és a kormány sem volt a helyén

behallatszódo fegyverropogással aláfestve + Himnusz, Szózat + Egmont-nyitány

- Nagy Imre → jugoszláv nagykövetség, Mindszenty → amerikai

– ellenállás

jelentősebb ellenállást a budapesti fegyveres csoportok fejtenek ki

Corvin-köz: **nov. 6-ig**

Csepel: **nov. 11-ig (legtovább)**

a mecseki láthatatlanok:

novemberben kis csoportokban harcolnak, kb. 1000 fő

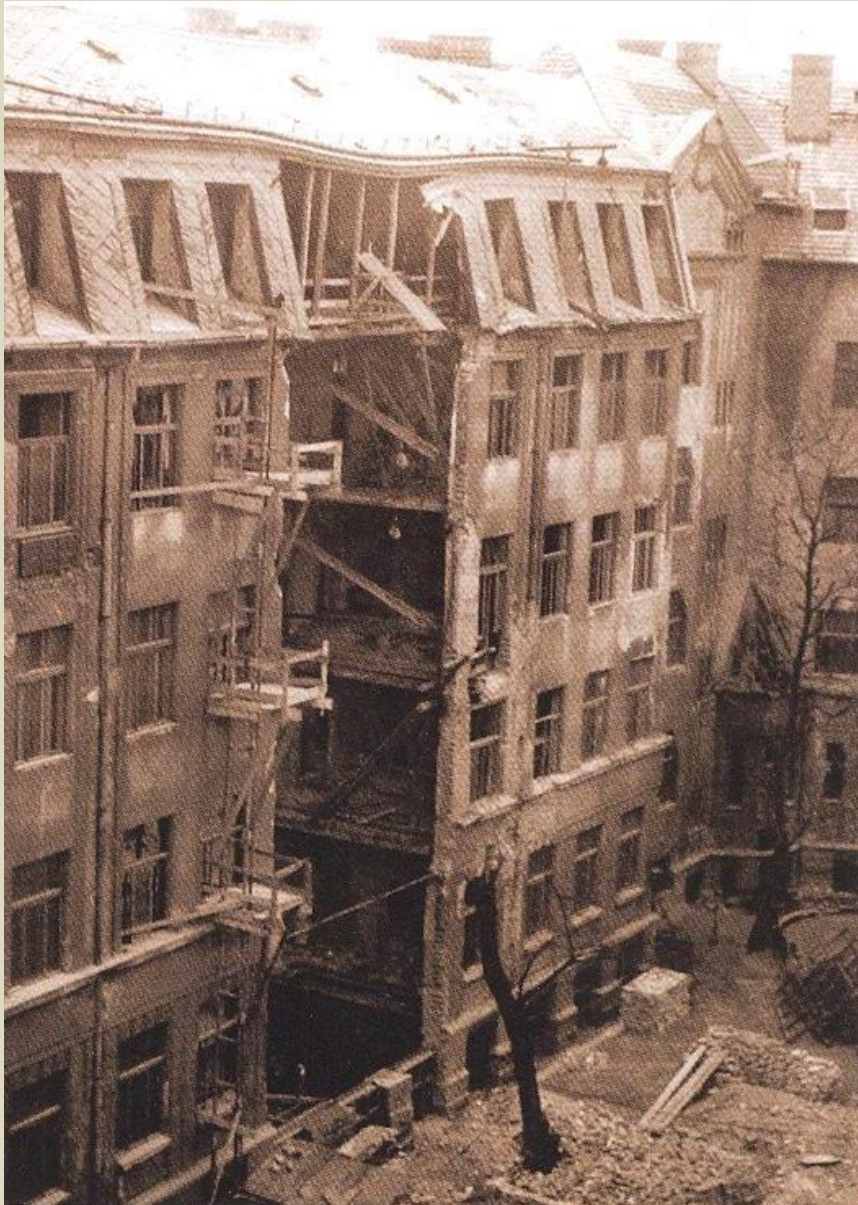
b) nov. 4., Szolnok:

Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány

– Kádár János bejelentése ↔ maga is tagja Nagy Imre kormányának!

– nov. 7-én hajnalban szovjet harckocsik kíséretében Bp.-re érkezik

c) Horváth Mihály téri Gyakorló Általános Iskola

- a Fazekas nem felkelőközpont, csak élelmiszerraktár
- szovjet tüzérségi akna becsapódása → csak négy osztály marad teljes épségben, azok sem közelíthetők meg a lépcső leszakadása miatt
- 1957. jan. 7-étől lehet tanítani
- két diák: Kögler Gusztáv és Szalay Tivadar †
(*volt bencés gimn.*)

A sulis 1956 decemberében

A képek forrásai

Harminckettesek tere

Fortepan 39 779 (adományozó: Nagy Gyula)

MEFESZ

<https://www.sztehap.hu/posts/2012/10/12/a-mefesz-megalakulasara-emlekezunk-oktober-16-an>

Bem-szobor

<http://www.avasi.hu/?q=node/105>

Sztálin-szobor

https://hu.wikipedia.org/wiki/Szt%C3%A1lin-szobor_%28Budapest%29#/media/File:Szt%C3%A1lin_szobor_Budapest.jpg

Ledöntött Sztálin-szobor

https://hu.wikipedia.org/wiki/Szt%C3%A1lin-szobor_%28Budapest%29#/media/File:Szt%C3%A1lin_szobor_Budapest_1956.jpg

Sztálin-szobor feje

<http://www.avasi.hu/?q=node/105>

Nagy Imre

https://hu.wikipedia.org/wiki/1956-os_forradalom#/media/File:Nagy_Imre_igazol%C3%A1nyk%C3%A9p.jpg

Corvin-köz

https://hu.wikipedia.org/wiki/1956-os_forradalom#/media/File:Hole_in_flag_-_Budapest_1956.jpg

Kilián-laktanya ronccsal

<http://m.cdn.blog.hu/na/napitortenelmiforras/image/Gy%C3%B6rgy%20S%C3%A1ndor/40258.jpg>

Kilián-laktanya

<http://indafoto.hu/multidaru/image/13404911-6fedcbd3>

Maléter Pál

https://hu.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%A9ter_P%C3%A1l#/media/File:P%C3%A1l_Mal%C3%A9ter_Anefo.jpg

Kossuth téri sortűz

<http://blog.xfree.hu/myblog.tvn?n=menugabor&pid=65848>

<http://hellodelsomogy.hu/2015/10/25/napi-tortenelmi-rovat-a-kossuth-teri-sortuz-1956-oktober-25/>

Köztársaság téri lincselés

https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6zt%C3%A1rsas%C3%A1g_t%C3%A9ri_csata#/media/File:Protesters_with_body_of_AVH_personnel.jpg

Mindszenty József

http://www.mindszenty.hu/index.php?view=category&catid=9&option=com_joomgallery&Itemid=12

Time – Az év embere

<http://www.americanhungarianfederation.org/FamousHungarians/1956.htm>

Kádár János

https://hu.wikipedia.org/wiki/1956-os_forradalom#/media/File:J%C3%A1nos_K%C3%A1d%C3%A1r_1962.jpg

A Fazekas épülete 1956-ban

Iskola a Horváth Mihály téren. Szerk. Tóth László. Bp., 2004. 9. o.

(A képek letöltésének ideje: 2017. augusztus 4.)